

ПАМ'ЯТІ МИКОЛИ МИКОЛАЙОВИЧА РОЖИЦЬКОГО

Сніжко Д.В.

70 років. Мало чи багато було досягнуто?

Обрання його життєвого шляху було зумовлено батьками. Мати, Ларіса Михайлівна Куцина, провідний науковий співробітник інституту монокристалів, батько, Микола Михайлович Рожицький, інженер з металокопонування, що розробляв стартові установки для ракет. Будучи представником сім'ї харківської інтелігенції та корінним харків'янином містом вищої освіти він обрав Харківський державний університет ім. М.Горького. За наявними правилами того часу звичайну стипендію отримувати було не положено (враховувався відносно високий статок сім'ї), отже Микола Миколович мав навчатися відмінно, що дозволяло отримувати підвищену стипендію. Бути незалежним (фінансово теж) було його життєвим принципом. В 1967 році він закінчив фізичний факультет з відзнакою.

Шлях в науку був далеко не легкий. Свою кар'єру науковця він розпочав з лаборанта на фізичному факультеті в Харківському державному університеті ім. М.Горького. Далі навчання в аспірантурі. Будучи фізиком низьких температур його перший науковий керівник зацікавив його розсіюванням фононів на магнонах. Конструювання криогенної установки, лазера, експерименти, все це потребувало часу. Роки шли, але як це буває цікава ідея – це не науковий факт, а негативний результат експериментальних досліджень як-то не дуже вписувався до дисертації. Змінивши керівника, тематику, напрацювавши матеріал, захистив дисертацію в 1980 р. в Московському державному університеті (серці наукового життя СРСР). Мабуть

складні часи аспірантури зародили у Миколи Миколовича надвисоку відповідальність за учнів. Віддзеркалюючи на себе ті складнощі, з якими проходить молодий науковець, Микола Миколович завжди намагався допомогти кожному учню з ким його зводила доля.

В 1971 р. Микола Миколович приходить до наукової групи Михайла Федоровича Лагутіна конструювати перший рідинний лазер в СРСР. Але дуже швидко він долучається до колективу, що розпочинає дослідження тільки-но відкритого явища – електрогенерованої хемілюмінесценції, ставши з часом науковим «стовпом» дослідницької групи. Очолював науково-дослідні роботи, що мали різноманітний прикладний характер, але всі були пов'язані з явищем електрогенерованої хемілюмінесценції. Холодне сяйво електрохемілюмінесценції зачарувало дослідників. «Чому холодне? Люмінесценція – це надтеплове випромінювання фотонів. Отже холодне» - пояснював мені Микола Миколович при моєму першому знайомстві з цим явищем. Наприкінці 70-х рр. в колективі виникає термін оптохемотроніка, що поєднав хемотроніку, – науку про електроніку на базі електрохімічних структур, та оптику. Той де ж не займатися цим, як не в інституті радіоелектроніки. За радянських часів роботи колектив напрацював багато теоретичних та практичних результатів. Співпраця з провідними інститутами та організаціями всього СРСР визначила жагу до постійного пошуку новітніх технологій та прикладних застосувань явища електрогенерованої хемілюмінесценції.

В 1999 р. Микола Миколович захищає докторську дисертацію в Одеському національному університеті ім. Іллі Мечникова. Результати докторської роботи задовольнили вимогам обох спеціальностей ради з «оптики» та «фізичної хімії».

90-ті роки були складними, але Микола Миколович спромігся зберегти «серце» наукової групи, та винайшов бажання та сил подовжити наукову роботу в цей складний час.

В 2004 р. Миколою Миколайовичем була створена науково-дослідницька та навчальна лабораторія «Аналітичної оптохемотроніки», що стала структурною одиницею кафедри біомедичних електронних пристроїв та систем Харківського національного університету радіоелектроніки. Цьому сприяв початок плідної співпраці з Українським науково-технологічним центром. Завдяки накопиченому досвіду, знанням, та дружнім стосункам з провідними вченими в галузі електрогенерованої хемілюмінесценції проф. Микола Миколайович отримав підтримку міжнародної комісії від УНТЦ для 4 проектів (2004-2013 рр.), що стало безпрецедентною кількістю для одного керівника в історії УНТЦ. Різноманітність досліджень, що пов'язані з використанням новітніх наоматеріалів, фотонних технологій, біомедичний характер робіт обплітали явище електрогенерованої хемілюмінесценції, що становило стрижень органічного поєднання високих технологій у дослідницьких проектах, спрямованих насамперед для аналізу органічних речовин.

Завдяки фінансовій підтримки Європейського союзу в рамках міжнародних грантів вдалося не тільки створити сучасну лабораторію, закупити дослідницьке обладнання, а й залучити до роботи студентів, молодих вчених, знайти односторонців в Інституті Монокристалів Академії наук України, Харківській медичній академії післядипломної освіти, Українському фізико-технічному центрі «Харківському фізико-технічний інституті» Академії наук України, що були співвиконавцями проектів.

Маючи суттєві результати в аналітичній галузі колектив приєднався до роботи інших провідних центрів з хімічної аналітики, ставши з 2009 р. постійними учасниками Наукової секції з проблем аналітичної хімії Академії наук України, що проходила під керівництвом проф. Зайцева В.М.

Завдяки Миколі Миколайовичу колективу

лабораторії Аналітичної оптохемотроніки вдалося долучитися до інших провідних наукових шкіл, чому сприяли поїздки на міжнародні конференції в Чехію, Канаду, Францію, Італію, Польщу, Грецію, Німеччину, та інші країни. Виставки, робочі семінари за участі провідних дослідницьких центрів, візити до міжнародних колабораторів проектів стали відбитком результатів.

Кипуча робота колективу під керівництвом Миколи Миколайовича, стала основою для багатьох кандидатських робіт: К.Л. Хрустальов, Н.М. Масолова, Д.В. Сніжко, К.М. Музика, Ю.Т. Жолудов, І.В. Березовська, О.А. Сушко. Нажаль керівник вже не побачив захисту своєї докторантки Катерини Музики, що відбулася 09.03.2016 р.

Отримавши «фундаментальну» освіту та будучи, за власним поглядом, «ортодоксальним фізиком», не міг терпіти лже-науки, що дуже часто маскується за кон'юктурними термінами, на кшталт «нано-...», та результатами яких є додавання «унікальних» коефіцієнтів до фундаментальних законів. Різноманітність його дослідницької діяльності відбивалася в його характері та в вподобаннях, інтерес простягався від джазу та рок-н-ролу (Елвіса Преслі міг слухати без зупину) до історії шумерів, від астрономії до літератури та поезії.

Неформальні бесіди завжди розбавлялися своєрідним гумором про життєві випадки, чи то анекдотами про Чапаєва. Його іронія над собою іноді переходила в сарказм, який іноді важко було зрозуміти тим, хто не достатньо знав Миколу Миколовича – людину, що завжди намагалася допомогти іншій людині.

Науковця цінують за його науковим здобутком. Понад 500 наукових праць, 7 наукові монографії, 5 навчальних посібників, понад 40 винаходів, звіти більш ніж з 20 науково-дослідних робіт. Та не це створює наукове ім'я – подовження робіт в учнях, це було його рушійним фактором продовжувати «не завдяки, а на перекір обставинам». Відкривши для нас шлях науковця, Микола Миколович пішов з життя 12 січня 2016 року. Вірю, що створена Миколою Миколовичем лабораторія аналітичної оптохемотроніки, гідно продовжить шлях наукових звершень у вигляді наукової школи проф. М.М. Рожицького.